

Z činnosti hudebních knihoven – IAML

Výroční konference České společnosti pro hudební vědu

Předkládaný příspěvek má oborově širší rámec než ten, na který jsme v naší rubrice zvyklí. Řada humanitních oborů v posledních letech míří k větší exaktnosti. Výrazně se to projevilo i v obsahu zatím poslední konference ČSHV, což je nepochybným důsledkem důrazu, jaký současná muzikologie klade na hudebně-dokumentační práci.

Konference se dají rozdělit do tří kategorií: konference oslavné, konference pro konferenci a konečně konference, které přinášejí něco nového. Do této poslední skupiny lze bezesporu zařadit zmíněnou konferenci, která se uskutečnila 6.-7. prosince 2002 v Karolinu v Praze. Tentokrát bylo dáno téma Nové poznatky o hudbě v zemích Koruny české od počátků do roku 1622. Název akce připomněl konference pořádané v Praze Společností pro starou hudbu v době reálného socialismu, které byly tribunou svobodného myšlení a morální posilou všech, kdo se zabývali starou, tj. převážně duchovní hudbou.

Organizace spočívala na bedrech pražských kolegů, neboť pražská katedra hudební vědy je již tradiční baštou výzkumu v oblasti hudebního středověku a renesance. Snad právě z toho důvodu nebyl mezi referenty ani jeden z Moravy. Na druhé straně bylo potěšitelné, že mezi přednášejícími byli přítomni dva hosté z Polska a dvě kolegyně z Bratislavy. Na konferenci panovala vlídná, kolegiální atmosféra a úroveň většiny přednesených referátů by obstála i na mezinárodním fóru. Také přístrojové vybavení bylo na úrovni doby a celkem spolehlivě fungovalo. Přispělo k názornosti výkladu a hudební ukázky osvěžily již unavené posluchače. V předsednictví se vystřídali: David Eben, Jaromír Černý, Jarmila Gabrielová, Zuzana Petrášková, Petr Daněk. Jako obvykle se několik referujících z různých důvodů nedostavilo. Jiní zase po přednesení svého referátu tiše zmizeli, což působí dojmem, že jim pobyt na konferenci nestojí za ztrátu času. Myslím si však, že ti, kteří vydrželi, neměli čeho litovat.

Poněvadž ČSHV věří, že se jí podaří všechny přednesené příspěvky vydat tiskem, nemá smysl je zde podrobně jmenovat. Program byl rozčleněn do šesti tematických bloků: středověk, hudba 15. století, renesance (tři bloky) a volné referáty, které vybočovaly z časových hranic daných tématem. Mnohé poznatky mohou být zajímavé i pro historicky nespécializovaného čtenáře.

Lukáš Matoušek poukázal na některé přetrvávající nejasnosti kolem českého křídla (*ala Bohemica*). Jan Frei se pokusil dokázat, že verze husitské písně *Ktož jsú boží bojovníci* z roku 1566 je autentičtější než zápis z devadesátých let 15. století. Hana Vlhová znovu upozornila na relativnost pojmu originalita ve středověku v souvislosti s kontrafakty a imitací v české chorální tvorbě. Ukázala,

že české země byly poměrně chudé na původní tvorbu sekvencí. Sekvence vzniklé na české půdě byly textově i melodicky závislé na mezinárodním repertoáru a jejich melodika byla ovlivněna mariánskými sekvencemi. Tato skutečnost dokazuje znalost mariánských sekvencí v předhusitských Čechách a význam mariánského kultu pro český středověk.

Velkým přínosem byly oba polské referáty. Dosud jsme se domnívali, že poslední souborná edice Gallova díla od slovinských kolegů je vyčerpávající. Tomasz Jez z Varšavy však našel v Polsku několik dosud neznámých Gallových skladeb. Jejich vznik klade do let, ve kterých Gallus pobýval ve Slezsku, což bylo dlouho před tím, než začal své výtvary vydávat tiskem. Vzrušující byl referát Pawla Ganarczyka o Strahovském kodexu. Dosavadní literatura kladla vznik tohoto rukopisu do Slezska nebo dokonce na Moravu. Na základě vodních znaků a repertoáru dospěl Ganarczyk k názoru, že Strahovský kodex vznikl v Čechách koncem šedesátých let 15. století. Na rozdíl od slavného Speciálníku však je výrazně katolický a notací i repertoárem připomíná slavné Tridentské kodexy. Nejnápadnější je jeho vztah k Innsbrucku a k vévodovi tyrolskému Ferdinandovi III. Dokazuje to zejména přítomnost unikátně dochovaných skladeb Johanna Touronta, kaplana Ferdinanda III. V souvislosti s kodexem lze položit otázku, zda Touront dokonce nežil nějakou dobu v Praze.

Několik referátů bylo věnováno Speciálníku královéhradeckému, protože se chystá jeho kritické vydání. Polyfonní mši „*sociorum*“ se zabývala Lenka Mráčková a mši *Petite camusette* ze stejného pramene se zabývala Marie Salvetová. Oba referáty ukázaly, jak byl český hudební repertoár na přelomu 15. a 16. století prostoupen repertoárem nizozemským, zejména autory, jako byli Busnois, Josquin a Ockeghem. Bohatou diskusi vyvolal výklad pojmu *sociorum*. Převážil názor, že jde o *voces aequales*, což byla praxe typická pro česká literátská bratrstva. Tohoto výkladu se zastal zvláště Martin Horyna, vydavatel jihočeských hudebních památek 16. století. Podle jeho názoru jsme dosud nedocenili chlapecké sbory na školách, které především pěstovaly hudbu pro „stejně hlasy“. Horyna je přesvědčen, že právě pro ně komponoval později i Adam Michna.

Potěšitelné bylo zastoupení Slovenska, protože v některých jeho městech se dochovalo udivující bohatství tištěných i rukopisných pramenů k luteránské hudbě 16. a 17. století, dochovaných často v tabulturní notaci, která se v českých zemích téměř nevyskytuje. Marta Hulková promluvila o hudebních tiscích z Bardějova, Andrea Mecanová o třech dosud neznámých polyfonních sbornících z konce 16. století ze středního Slovenska.

Kateřina Maýrová upozornila na hudební sborníky z druhé poloviny 16. a začátku 17. století v Rokycanech. Je v nich zapsáno na 900 skladeb od nejrůznějších skladatelů a anonymů. Maýrová v nich našla 21 českých jmen.

Tito autoři, pravděpodobně z učitelských a měšťanských kruhů, zatím zůstávají blíže neznámi. Petr Daněk si dal práci a zvětšil noty, které píše Matěj Litoměřický na titulním listu Královéhradeckého graduálu. Ukázalo se, že jde o introit z nedělních rorátů *Mnozí spravedliví proroci a králi*, kterým vlastně graduál začíná. Hodnotný byl materiálový příspěvek Karly Hanzlové o počátcích nototisku v Čechách a na Moravě. Hanzlová prokázala, že nototisk byl u nás asi padesát let opožděn za západní Evropou. První noty u nás vytiskl roku 1526 Mikuláš Konáč.

Z dalších referátů vzpomeňme analytické příspěvky Petra Bajera o uplatnění parodické techniky v díle Jacoba Handla Galla a Jana Bati, o mši *Tanto tempore* u nás málo známého Giulia Belliho a o jejím ohlasu v českých pramenech z přelomu 16. století a 17. století. Jana Bajerová promluvila o díle *Sacrarum cantionum liber primus* od Francesca de Sale, Michaela Žáčková o hudebnících z oblasti Furlanska (severně od Benátek) v rudolfínské Praze, Josef Šebesta o číselné symbolice v poslední knize madrigalů císařského kapelníka Camilla Zanottiho. Roman Dykast se zamyslel nad Keplerovým novoplatónským zdůvodněním konsonantních intervalů a Pavel Mužík prokázal výskyt anglických skladeb v loutnovém repertoáru našich zemí.

Z volných referátů zmiňme alespoň zprávy Jarmily Gabrielové o stavu práce na Souborném kritickém díle Antonína Dvořáka a dokumentaci nejstarších pramenů Beethovenova díla v Čechách od Jany Fojtíkové. Na konferenci též zazněla zpráva přednesená Janou Vozkovou o výzkumném projektu „Příprava tematických katalogů historických hudebních sbírek uložených na území Čech a Moravy“, realizovaném v hudebním oddělení Národní knihovny ve spolupráci s Archivem Konzervatoře v Praze a oddělením dějin hudby Moravského zemského muzea v Brně v letech 2000 až 2004.

S potěšením konstatujeme, že konference byla velmi hodnotná a přínosná. Opět se potvrdilo, že smysl mají pouze tematicky vymezené konference a ne konference s širokým časovým rozptylem. Nutno si však položit otázku, na kolik podobných konferencí naše vědecká kapacita stačí. Zesnulý muzikolog Milan Poštolka říkával, že běžný vědec stačí publikovat jednu kvalitní studii za rok. Za některými referáty poslední konference se však skrývala práce několika let. Z toho je patrné, že takto speciálně zaměřená konference by se neměla konat častěji než snad jednou za dva roky.

Nevím, zda byl referentům stanoven předem nějaký časový limit, ale část řečníků si nekladla žádné časové omezení. Předsedající jim to mlčky tolerovali, dokud se neukázalo, že se stanovený program dostává do časové tísně. Když se předsedající vzmužili k napomenutí řečníka, bylo už pozdě, protože se publikum začalo vytrácet. Neukázněnost řečníků a jejich neschopnost vyjádřit podstatu svého tématu stručně je velkou bolestí mnohých vědeckých konferencí a příčinou předčasně únavy posluchačů. Poškození se cítí jak neukáznění, tak disciplinovaní referenti. A na diskusi, která bývá nejzajímavější složkou vědeckých konferencí, pak nezbývá čas. Proto doporučujeme organizátorům příští konference, aby omezili počet referátů a stanovili přísné časové limity, aby publikum mělo dostatek prostoru k okamžité reakci v diskusi.

Jiří Sehnal, Brno